

Бардінова В.Д.

Фізичне виховання за О.В. Духновичем.

У нерозривному зв'язку з розумовим і моральним розвитком дитини Духнович розглядав і фізичне виховання. Правильний фізичний розвиток він справедливо розцінював як запоруку успішного зміцнення інтелектуальних сил дитини, як одну з найголовніших умов гармонійного формування особистості. Фізичні вправи є підготовкою до трудової діяльності, вони забезпечують здоров'я і довголіття людини, „бо в благоустрою тіла юних здоров'я старих закладається, бо через вправи тіло зміцнюється і стає до праці, і сильним на всякий несподіваний випадок стихій природних; далі твердість тіла в молодості є напуття до старості”.

Духнович висунув ряд гігієнічних вимог до фізичного виховання дітей як шкільного, так і дошкільного віку. Ці вимоги стосуються насамперед організації здорового побуту дітей – харчування, одягу, сну, дозвілля.

Фізичне виховання дітей дошкільного віку повинна здійснювати сім'я. Духнович подає багато педагогічних порад батькам і, зважаючи на вікові особливості, окремо спиняється на питаннях фізичного виховання дітей в період від народження до вступу у школу. В цей час, писав він, важливо забезпечити правильна харчування дітей, тривале перебування на свіжому повітрі, загартування водою, самостійність дітей в рухах, іграх тощо. Харчування повинно бути регулярним, їжа здорова, природна, без переповнення шлунку. Особливо застерігав Духнович проти приучування дітей до вживання алкоголю, що було тоді досить поширеним явищем. Батьки не повинні тримати дітей у закритому приміщенні, а виходячи з ними на прогулянки, з віком випускати самих для прогулянок. Особливо важливо забезпечити здоровий, міцний сон дитини. Духнович засуджує стискування тіла немовлят пелюшками, що позбавляє їх свободи рухів і, отже, затримує нормальний фізичний розвиток. Виступав він і проти розніжування дітей

надто м'якою і теплою постіллю, бо це розслаблює і призводить до лінощів. Постіль має бути застелена мішком, наповненим сіном або січкою, легко провітрюватися.

Коли дитина починає пересуватись, не слід її носити на руках, а більше надавати самостійності.

Велику увагу приділяв Духнович ролі природних вправ у фізичному розвитку дітей. Такі види фізичних вправ, як бігання, стрибання, купання в річці, прогулянки в ліс, збирання грибів, ягід, різного роду рухливі ігри, доступні всім дітям і не вимагають спеціальної організації. Не забороняти треба дітям займатися цими вправами, а всіляко заохочувати їх.

Забезпечення цих мінімальних вимог Духнович вважав необхідним для дальшого організованого фізичного виховання, яке здійснюється у школі.

Вирішальна роль в організації фізичного виховання належить учителеві. В присутності і під керівництвом учителя проводяться всі фізичні вправи.

В систему фізичного виховання Духнович включає велику кількість різноманітних вправ: рухливі ігри, танці, стрибки, біг, лазіння по деревах, боротьба на піску, копання землі, садіння і збирання квітів, ловіння риби, плавання, збирання грибів і ягід, прогулянки в поле і в ліс, а взимку – катання на санках, ковзання на льоду тощо.

Всі ці вправи учні можуть виконувати на перервах і в позаурочний час. Але Духнович цим не обмежувався; він вимагав двічі на тиждень відводити спеціальні години для фізичних вправ. Для цього кожна школа повинна мати спеціально обладнаний майданчик. У системі фізичних вправ Духнович надавав особливого значення організованим іграм, які сприяють розвитку пізнавальних здібностей, формуванню позитивних рис характеру – волі, товариськості. Духнович говорив, що розумно організовані ігри не лише розвивають здоров'я дитини, – через іграшки вона пізнає речі і розвиває розумові здібності [-, с. 53]¹.

Здійснюючи фізичне виховання, учитель повинен постійно стежити за чистотою і охайністю дітей, – „чистота бо тіло в союзі буває з чистотою душі [-, с. 39]². Охайність пристойний зовнішній вигляд, чистота, на думку Духновича, є не тільки гігієнічною вимогою, але й ознакою краси людини.

У процесі фізичного виховання Духнович вимагав урахування вікових особливостей дітей та індивідуального підходу до них, правильного дозування фізичного навантаження для різних вікових груп: У тілесних вправах хай учитель дуже зважає на вік і на склад тіла своїх учнів” [-, с. 67]³.

У педагогіці середини ХІХ ст. думки Духновича про фізичне виховання не були новими. Проте роль фізичного виховання на практиці недооцінювалась. У школах Закарпаття, де навіть навчання грамоти не відповідало вимогам часу, фізичне виховання по суті не здійснювалось. Закарпатське селянство не мало ніяких уявлень про значення і методи фізичного виховання.

Заслуга Духновича полягає, отже, в тому, що він перший на Закарпатті показав роль фізичного виховання в процесі формування особистості, довів, що завдяки фізичним вправам „душевні і тілесні сили чудесно розвиваються”.

Завдання для самостійної роботи студентів.

1. Життєвий шлях та педагогічна діяльність О.В. Духновича.
2. Основні положення фізичного виховання за О.В. Духновичем.
3. Внесок О.В. Духновича в розвиток фізичного виховання.

Завдання для самоконтролю знань.

1. характеризуйте основні підходи О.В. Духновича до фізичного виховання дітей.
2. Визначте гігієнічні вимоги, які стосуються дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.
3. З'ясуйте значення раннього періоду дитинства для подальшого фізичного розвитку дитини.

Тематика рефератів.

1. О.В. Духнович про фізичне виховання дітей.
2. Заняття фізкультурою і спортом як умова вирішення проблеми зайнятості дітей.
3. О.В. Духнович про значення рухливих ігор у фізичному вихованні дітей.

Список рекомендованої і використаної літератури.

1. Духнович О.В. Народная педагогія. – Львів, 1952. – 4. 1. – С. 53.
2. Там само. – С. 39.
3. Там само. – С. 67.
4. Педагогічні ідеї О.В. Духновича / Історія педагогіки // За ред. М.С. Грищенка. – К., 1973. – С. 184-187.
5. Сисоєва С., Соколова І. Нариси з історії педагогічної думки. – К., – 2003. – С. 112-116.
6. Стельмахович М.Г. До джерел історії педагогіки // Освіта. – 1991. – № 78. – 22 жовтня.
7. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки. – К., 1961. – С. 517.